

catorum. Tertia quæstio est periculosissima, qua parum considerata, & non secundum divinum eloquium pertractata, tota illa opinio mihi videtur exorta, in qua promittitur scelestissimè turpissimèque viventibus, etiamsi eo modo vivere perseverent, & tantummodo credant in Christum, ejusque sacramenta percipiant, eos ad salutem vitamque æternam esse venturos: contra apertissimam Domini sententiam, qui desideranti vitam æternam respondit: *Si vis venire ad vitam, serva mandata*: & commemoravit quæ mandata, ubi ea scilicet peccata vitantur, quibus nescio quomodo salus æterna promittitur propter fidem sine operibus mortuam. De his tribus quæstionibus satis, quantum existimo, disputavi: demonstravique sic tolerandos in Ecclesia malos, ut non negligatur ecclesiastica disciplina: sic catechizandos eos, qui baptismum petunt, ut non solum audiant atque suscipiant quid credere, verum etiam qualiter vivere debeant: sic promitti fidelibus vitam æternam, ut non etiam per fidem mortuam, quæ sine operibus salvare non potest, ad eam se quisque pervenire posse arbitretur; sed per illam fidem gratiæ, quæ per dilectionem operatur. Non itaque culpentur dispensatores fideles, non sua negligentia vel pigritia, sed quorundam potius contumacia, qui pecuniam dominicam recusant accipere, & adulterinam suam cogunt servos dominicos erogare, dum nolunt saltem tales esse mali, quales sanctus Cyprianus commemorat, sæculo verbis solis & non factis renuntiantes: quando nec verbis renuntiare diaboli operibus volunt, cum se in adulterio permansuros voce apertissima profitentur.

Matth. 9.
17.

Cyprianus
serm. de
lapsis.

tur. Si quid ab eis dici solet, quod fortè disputando non adtigi, tale esse arbitratus sum, cui mea responsio necessaria non fuisset; sive quòd ad rem, de qua agitur, non pertineret, sive quòd tam leve esset, ut à quolibet redargui facillimè posset. a

EPISTOLA LXXXII.*

Receptis ab Hieronymo superioribus epistolis 72. 75. & 81. rescribit accuratius Augustinus de interpretatione loci epistolæ ad Galatas, confirmans quòd Petrus meritò veraciterque reprehensus fuerit à Paulo. Ceterum deprecatur veniam, si dictis quibusdam incautioribus Hieronymi animum offenderit, excusans quòd nulla sua culpa per multorum manus obambularit epistola, priusquam ad eum, cui scripta erat, pervenerat.

* *Alia*
XIX.
quæ autem
82. erant,
nunc 202.

Domino dilectissimo, & in Christi visceribus honorando, sancto fratri & compresbytero
HIERONYMO, AUGUSTINUS in Domino salutem.

I. **J**AM pridem tuæ caritati prolixam epistolam misi, respondens illi tuæ, quam per sanctum filium tuum Asterium, nunc jam non solum fratrem, verum etiam collegam meum misisse te recolis. Quæ utrùm in manus tuas pervenire meruerit, adhuc nescio, nisi quòd

Scripta
circa an.
405.
CAPUT I.

X 2

per-

a In veteribus libris additur, *Deo gratias.*

per fratrem sincerissimum Firmum scribis, „si ille, qui te primùm gladio petiit, stilo repulsus est; ut sit humanitatis meæ atque „justitiæ accusantem reprehendere, non res- „pondentem.” Hoc solo tenuissimo indicio ut- cumque conjicio, legisse te illam epistolam meam. In ea quippe deploravi tantam inter vos exstitisse discordiam, de quorum tanta amicitia, quaquaversum eam fama diffuderat, caritas fraterna gaudebat. Quod non feci reprehendendo germanitatem tuam, cujus in ea re aliquam culpam me cognovisse non ausim dicere; sed dolendo humanam miseriam, cujus in amicitis mutua caritate retinendis, quantalibet illa sit, incerta permansio est. Verùm illud malueram tuis nosse rescriptis, utrùm mihi veniam, quam poposceram dederis; quod apertius mihi intimari cupio: quamvis hilarior quidam vultus litterarum tuarum, etiam hoc me impetrasse, significare videatur; si tamen post lectam illam missæ sunt; quod in eis minimè apparet.

2. Petis, vel potius fiducia caritatis jubes, „ut in Scripturarum campo sine nostro invicem dolore ludamus.” Equidem quantum ad me adinet, seriò nos ista, quàm ludo, agere mallet. Quòd si hoc verbum tibi propter facilitatem ponere placuit; ego fateor majus aliquid expeto à benignitate virium tuarum, prudentiaque tam docta, & otiosa, annosa, studiosa, ingeniosa diligentia: hæc tibi non tantùm donante, verùm etiam dictante Spiritu sancto, ut in magnis & laboriosis quæstionibus, non tamquam ludentem in campo Scripturarum, sed in montibus anhelantem adjuves. Si autem propter hilaritatem, quam esse inter carissimos disserentes decet, putasti di-

cen-

endum esse, ludamus; sive illud apertum & planum sit, unde colloquimur, sive arduum atque difficile; hoc ipsum edoce, obsecro te, quonam modo assequi valeamus: ut cum fortè aliquid nos movet, quod nobis, etsi non cautiùs adtendentibus, certè tardiùs intelligentibus, non probatum est, & quid nobis videatur, contrà conamur asserere, si hoc aliquantò securiore libertate dicamus, non incidamus in suspicionem puerilis jactantiæ, quasi nostro nomini famam, viros illustres accusando, quæramus: si autem aliquid asperum, refellendi necessitate, depromptum fuerit, quò tolerabile fiat, leniore circumfundamus eloquio, ne litum melle gladium stringere judicemur. Nisi fortè ille modus est, quo utrumque hoc vitium, vel vitii suspicionem caveamus, si cum doctiore amico sic disputemus, ut quidquid dixerit, necesse sit approbare, nec quærendi saltem caussa, liceat aliquantulùm reluctari.

3. Tum verò sine ullo timore offensio- nis tamquam in campo luditur; sed mirum si nobis non illuditur. Ego enim fateor caritati tuæ, SOLIS EIS Scripturarum libris, qui jam canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissimè credam. Ac si aliquid in eis offendero literis, quod videatur contrarium veritati; nihil aliud, quàm vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assequutum esse quod dictum est, vel me minimè intellexisse, non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaque præpolleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt; sed quia mihi vel per illos auctores cano-

*Dist. 9. c.
Ego solis.*

nicos, vel probabili ratione, quòd à vero non abhorreat, persuadere potuerunt. Nec te, mi frater, sentire aliud existimo: prorsus, inquam, non te arbitror sic legi tuos libros velle, tamquam Prophetarum, vel Apostolorum; de quorum scriptis, quòd omni errore careant, dubitare nefarium est. Absit hoc a pia humilitate & veraci de temetipso cogitatione: quia nisi esses præditus, non utique diceres: „Uti-
 „nam mereremur complexus tuos, & collatione
 „mutua vel doceremus aliqua vel disceremus.”

CAP. II. 4. QUOD si teipsum consideratione vitæ ac morum tuorum, non simulatè, nec fallaciter dixisse credo; quantò magis æquum est me credere, Apostolum Paulum non aliud sensisse, quàm scripserit, ubi ait de Petro & Barnaba: *Cum viderem quia non rectè ingrediuntur ad veritatem Evangelii, dixi Petro coram omnibus: Si tu, cum sis judæus, gentiliter & non judaicè vivis, quomodo gentes cogis judaizare?* De quo enim certus sim, quòd me scribendo vel loquendo non fallat, si fallebat Apostolus filios suos, quos iterum parturiebat, donec in eis Christus, id est, veritas formaretur? Quibus cum præmisisset, dicens: *Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo quia non mentior;* non tamen veraciter scribebat, sed nescio qua dispensatoria simulatione fallebat, vidisse se Petrum & Barnabam non rectè ad Evangelii veritatem ingredientibus, ac Petro in faciem restitisse, non ob aliud nisi quòd gentes cogeret judaizare.

5. At enim satius est credere, Apostolum Paulum aliquid non verè scripsisse, quàm Apostolum Petrum non rectè aliquid egisse. Hoc si ita est, dicamus (quod absit) satius esse credere mentiri Evangelium, quàm ne-

Gal. 2. 14.
 ἰσθρονο-
 δῶσι.

Gal. 1. 20.

Math. 26.
 75.

negatum esse à Petro Christum; & mentiri Regnorum librum, quàm tantum Prophetam, à Domino Deo tam excellenter electum, & ^{2. Reg. II.} in concupiscenda atque abducenda uxore aliena commisisse adulterium, & in marito ejus necando tam horrendum homicidium. Imò verò sanctam Scripturam in summo & cælesti auctoritatis culmine collocatam, de veritate ejus certus ac securus legam, & in ea homines vel approbatos, vel emendatos, vel damnatos veraciter discam, potius quàm facta humana, ² dum in quibusdam laudabilis excellentiæ personis aliquando credere timeo reprehendenda, ipsa divina eloquia mihi sint ubique suspecta.

6. Manichæi plurima divinarum Scripturarum, quibus eorum nefarius error clarissima sententiarum perspicuitate convincitur, quia in alium sensum detorque non possunt, falsa esse contendunt: ita tamen, ut eandem falsitatem non scribentibus Apostolis tribuant, sed nescio quibus codicum corruptoribus. Quod tamen quia nec pluribus sive antiquioribus exemplaribus, nec præcedentis linguæ auctoritate, unde latini libri interpretati sunt, probare aliquando potuerunt; notissima omnibus veritate superati, confusique discedunt. Itane non intelligit prudentia sancta tua, quanta malitiæ illorum patescat occasio, si non ab aliis apostolicas litteras esse falsatas, sed ipsos Apostolos falsa scripsisse, dicamus?

7. Non est, inquis, credibile, hoc in Petro Paulum, quod ipse Paulus fecerat, arguisse. Non nunc inquiri quid fecerit; quid

x 4 scrip-

² Lov. potius quàm facta humana, ne dum &c. sed melius sublato, ne, ut in aliis editionibus & in MSS.

scripserit quæro : hoc ad quæstionem , quam suscepi , maximè pertinet ; ut veritas divinarum Scripturarum ad nostram fidem ædificandam memoriæ commendata , non à quibuslibet , sed ab ipsis Apostolis , ac per hoc in canonicum auctoritatis culmen recepta , ex omni parte verax atque indubitanda persistat. Nam si hoc fecit Petrus , quod facere debuit ; mentitus est Paulus , quod eum viderit non rectè ingredientem ad veritatem Evangelii. Quisquis enim hoc facit , quod facere debet , rectè utique facit. Et ideo falsum de illo dicit ; qui dicit eum non rectè fecisse , quod eum novit facere debuisse. Si autem verum scripsit Paulus ; verum est , quod Petrus non rectè tunc ingrediebatur ad veritatem Evangelii. Id ergo faciebat , quod facere non debebat : & si tale aliquid Paulus ipse jam fecerat , correctum potiùs etiam ipsum credam coapostoli sui correctionem non potuisse negligere , quàm mendaciter aliquid in suâ epistola posuisse ; & in epistola qualibet : quanto magis in illa , in qua præloquutus ait : *Quæ autem scribo vobis , ecce coram Deo quia non mentior ?*

Gal. I. 20.

Act. 16. 3.
Act. 18.

8. Ego quidem illud Petrum sic egisse credo , ut gentes cogeret judaizare. Hoc enim lego scripsisse Paulum , quem mentitum esse non credo. Et ideo non rectè agebat hoc Petrus. Erat enim contra Evangelii veritatem , ut putarent , qui credebant in Christum , sine illis veteribus sacramentis salvos se esse non posse. Hoc enim contendebant Antiochiæ , qui ex circumcissione crediderant : contra quos Paulus perseveranter acriterque confligit. Ipsum verò Paulum non ad hoc id egisse , quod vel Timotheum circumcidit , vel Cenchreis votum per-

persolvit , vel Jerosolymis à Jacobo admonitus , cum eis , qui noverant , legitima illa celebranda suscepit ; ut putari videretur , per ea sacramenta etiam christianam salutem dari : sed ne illa , quæ prioribus , ut congruebat , temporibus in umbris rerum futurarum Deus fieri jusserat , tamquam idololatriam gentilium damnare crederetur. Hoc est enim quod illi Jacobus ait , auditum de illo esse quod discissionem doceat à Moyse. Quod utique nefas est , ut credentes in Christum discindantur à Propheta Christi , tamquam ejus doctrinam detestantes atque damnantes : de quo ipse Christus dicit : *Si crederetis Moysi , crederetis & mihi ; de me enim ille scripsit.*

Act. 21.
24.Act. 21.
21.Joan. 5.
46.

9. Adtende enim , obsecro , ipsa verba Jacobi : *Vides , inquit , frater , quot millia sunt in Judæa , qui crediderunt in Christum : & hi omnes æmulatores sunt legis. Audierunt autem de te , quia discissionem doces à Moyse eorum , qui per gentes sunt , judæorum ; dicens non debere circumcidere eos filios suos , neque secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est ? Utique oportet convenire multitudinem : audierunt enim te supervenisse : hoc ergo fac , quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quatuor votum habentes super se ; his assumtis , sanctifica te cum ipsis , & impende in eos , ut radant capita : & scient omnes quia , quæ de te audierunt , falsa sunt ; sed sequeris & ipse , custodiens legem. De gentibus autem qui crediderunt , nos mandavimus , judicantes nihil ejusmodi servare illos , nisi ut se observent ab idolis immolato , & à sanguine , & à fornicatione. Non opinor , obscurum est , & Jacobum hoc ideo monuisse , ut scirent falsa esse , quæ*

Act. 21.
20.Omittit,
suffocatum.

de

de illo audierant hi, qui cum in Christum ex judæis credidissent, tamen æmulatores erant legis, ne per doctrinam Christi velut sacrilega, nec Deo mandante conscripta damnari putarentur, quæ per Moysen patribus fuerant ministrata. Hoc enim de Paulo jactaverant, non illi qui intelligebant quo animo à judæis fidelibus observari tunc ista deberent, propter commendandam scilicet auctoritatem divinam, & sacramentorum illorum propheticam sanctitatem, non propter adipiscendam salutem, quæ jam in Christo revelabatur, & per baptismi sacramentum ministrabatur; sed illi hoc de Paulo sparserant, qui sic ea volebant observari, tamquam sine his in Evangelio salus credentibus esse non posset. Ipsum enim senserant vehementissimum gratiæ prædicatorem & intentioni eorum maximè adversum, doctorem non per illa hominem justificari, sed per gratiam Jesu Christi; cujus prænuntiandæ causa illæ umbræ in lege mandatæ sunt. Et ideo illi invidiam & persecutionem molientes concitare, tamquam inimicum legis mandatorumque divinorum criminabantur: cujus falsæ criminationis invidiam congruentius devitare non posset, quàm ut ea ipse celebraret, quæ damnare tamquam sacrilega putabatur; atque ita ostenderet, nec judæos tunc ab eis tamquam à nefariis prohibendos, nec gentiles ad ea tamquam ad necessaria compellendos.

10. Nam si revera sic ea reprobarer, quemadmodum de illo auditum erat; & ideo celebranda susciperet, ut actione simulata suam posset occultare sententiam; non ei diceret
 Act. 21. Jacobus, *Et scient omnes*; sed diceret: Et
 28. putabunt omnes, *quoniam quæ de te audierunt,*

runt, falsa sunt: præsertim quia in ipsis Jerosolymis Apostoli jam decreverant, ne quisquam gentes cogeret judaizare: non autem decreverant, ne quisquam tunc judæos judaizare prohiberet, quamvis etiam ipsos jam doctrina christiana non cogeret. Proinde si post Apostolorum decretum Petrus habuit illam in Antiochia simulationem, qua gentes cogeret judaizare, quod jam nec ipse cogebatur, quamvis propter commendanda eloquia Dei, quæ judæis sunt credita, non prohibebatur; quid mirum, si constringebat eum Paulus liberè asserere, quod cum ceteris Apostolis se Jerosolymis decrevisse meminerat?

11. Si autem hoc, quod magis arbitror, ante illud Jerosolymitanum concilium Petrus fecit, nec sic mirum est, quod eum volebat Paulus non timidè obtegere, sed fidenter asserere, quod eum pariter sentire jam noverat: sive quod cum eo contulerat Evangelium; sive quod in Cornelii centurionis vocatione, etiam divinitus eum de hac re admonitum acceperat; sive quod antequam illi, quos timuerat, venissent Antiochiam, cum gentibus eum convesci viderat. Neque enim negamus in hac sententia fuisse jam Petrum, in qua & Paulus fuit. Non itaque tunc eum quid in ea re verum esset docebat; sed ejus simulationem, qua gentes judaizare cogebantur, arguebat: non ob aliud, nisi quia sic illa omnia simulatoria gerebantur, tamquam verum esset, quod illi dicebant, qui sine circumcissione præputii atque aliis observationibus, quæ erant umbræ futurorum, putabant credentes salvos esse non posse.

12. Ergo & Timotheum circumcidit propterea, ne judæis, & maximè cognationi ejus
 35. 9. 9. *sententiam*
 ma-

maternæ sic viderentur, qui ex gentibus in Christum crediderant, detestari circumcisionem, sicut idololatria detestanda est: cum illam Deus fieri præceperit, hanc satanas persuaserit. Et Titum propterea non circumcidit, ne occasionem daret eis, qui sine illa circumcisione dicebant credentes salvos esse non posse, & ad deceptionem gentium hoc etiam Paulum sentire jactarent. Quod ipse satis significat, ubi ait: *Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset græcus, compulsus est circumcidi: propter subintroductos autem falsos fratres, qui subintroierant persecruti libertatem nostram, ut nos in servitutem redigerent; quibus nec ad horam cessimus subjectione, ut veritas Evangelii permaneat ad vos.* Hic apparet, quid eos captare intellexerit, ut non faceret quod in Timotheo fecerat; & quod ea libertate facere poterat, qua ostenderat, illa sacramenta nec tamquam necessaria debere appeti, nec tamquam sacrilega debere damnari.

13. Sed cavendum est videlicet, in hac disputatione, ne sicut philosophi, quædam facta hominum media dicamus inter rectè factum & peccatum, quæ neque in rectè factis, neque in peccatis numerentur; & urgeamur, eo, quòd observare legis ceremonias non potest esse indifferens; sed aut bonum, aut malum: ut, si bonum dixerimus, eas nos quoque observare cogamur; si autem malum, non verè sed simulatè ab Apostolis observatas esse credamus. Ego verò Apostolis non tam exemplum philosophorum timeo, quando & illi in sua disputatione veri aliquid dicunt, quàm forensium advocatorum, quando in alienarum caussarum actione mentiuntur. Quorum simili-

litudo si in ipsa expositione Epistolæ ad Galatas ad confirmandam simulationem Petri & Pauli putata est decenter * induci; quid ego apud te timeam nomen philosophorum, qui non propterea vani sunt, quia omnia falsa dicunt; sed quia & falsis plerisque confidunt; & ubi vera inveniuntur dicere, à Christi gratia, qui est ipsa veritas, alieni sunt?

14. Cur autem non dicam, præcepta illa veterum sacramentorum nec bona esse, quia non eis homines justificantur. (umbra enim sunt prænuntiantes gratiam, qua justificamur) nec tamen mala, quia divinitus præcepta sunt, temporis personisque congruentia: cum me adjuvet etiam prophetica sententia, qua dicit Deus se illi populo dedisse præcepta non bona? Fortè enim propterea non dixit mala; sed tantum non bona, id est, non talia, ut illis homines boni fiant, aut sine illis boni non fiant. Vellem, me doceret benigna sinceritas tua, utrùm simulatè quisquam sanctus orientalis, cum Romam venerit, jejundet sabbato, excepto illo die paschalis vigiliæ: quòd si malum esse dixerimus, non solum romanam ecclesiam, sed etiam multa ei vicina, & aliquantò remotiora damnabimus, ubi mos idem tenetur & manet. Si autem non jejunare sabbato malum putaverimus; tot ecclesias orientis, & multò majorem orbis christiani partem qua temeritate criminabimur? Placene tibi, ut medium quiddam esse dicamus, quod tamen acceptabile sit ei, qui hoc non simulatè, sed congruenti societate atque observantia fecerit? Et tamen nihil inde legimus in canonicis libris præceptum esse christianis. Quantò magis illud malum dicere non audeo, quod Deum præcepisse ipsa christiana fide negare non possum,

* Uti ab Hieronymo inducitur.

Ezech. 20.
25.

Dist. 12.
Illa.

Gal. 2. 3.

sum, qua didici non eo me justificari, sed gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum?

15. Dico ergo, circumcisionem præputii, & cetera hujusmodi, priori populo per Testamentum, quod vetus dicitur, divinitus data ad significationem futurorum, quæ per Christum oportebat impleri: quibus advenientibus, remansisse illa christianis legenda tantum, ad intelligentiam præmissæ prophetiæ, non autem necessario faciendæ; quasi adhuc expectandum esset, ut veniret fidei revelatio, quæ his significabatur esse ventura. Sed quamvis gentibus imponenda non essent, non tamen sic debuisse auferri à consuetudine judæorum, tamquam detestanda atque damnanda. Sensim proinde atque paulatim fervente sana prædicatione gratiæ Christi, qua sola nossent credentes se justificari, salvosque fieri, non illis umbris rerum antea futurarum, tunc jam venientium atque præsentium, ut in illorum judæorum vocatione, quos præsentia carnis Domini, & apostolica tempora sic invenerant, omnis illa actio consumeretur umbrarum, hoc eis suffecisse ad commendationem, ut non tamquam detestanda, & similis idololatriæ vitaretur: ultrà verò non haberet progressum; ne putaretur necessaria, tamquam vel ab illa salus esset, vel sine illa esse non posset. Quod putaverunt hæretici, qui dum volunt & judæi esse, & christiani, nec judæi, nec christiani esse potuerunt. Quorum sententiam mihi cavendam, quamvis in ea numquam fuerim, tamen benevolentissimè admonere dignatus es. In cujus sententiæ non consensionem, sed simulationem Petrus timore inciderrat, ut de illo Paulus verissimè scriberet, quòd eum

Gal. 2. 14.

eum vidisset non rectè ingredientem ad veritatem Evangelii, eique verissimè diceret, quòd gentes judaizare cogebat. Quod Paulus utique non cogebat, ob hoc illa vetera veraciter, ubi opus esset, observans, ut damnanda non esse monstraret: prædicans tamen instanter non eis, sed revelata gratia fidei, fideles salvos fieri, ne ad ea quemquam velut necessaria suscipienda compelleret. Sic autem credo Apostolum Paulum veraciter cuncta illa gessisse; nec tamen nunc quemquam factum ex judæo christianum, vel cogo, vel sino talia veraciter celebrare: sicut nec tu, cui videtur Paulus ea simulasse, cogis istum, vel sinis talia simulare.

16. An vis, ut etiam ego dicam, hanc esse summam quæstionis, imo sententiæ tuæ, ut post Evangelium Christi, benè faciant credentes judæi, si sacrificia offerant, quæ obtulit Paulus, si filios circumcidant, si sabbatum observent, ut Paulus in Timotheo, & omnes observavere judæi, dummodo hæc simulatè ac fallaciter agant? Hoc si ita est; non jam in hæresim Hebionis, vel eorum, quos vulgò Nazaræos nuncupant, vel quamlibet aliam veterem, sed nescio in quam novam delabimur, quæ sit eò perniciosior, quòd non errore, sed proposito est ac voluntate fallaci. Quòd si respondeas, ut te ab hac purges sententia, tunc Apostolos ista laudabiliter simulasse, ne scandalizarentur infirmi, qui ex judæis multi crediderant, & ea respuenda nondum intelligebant; nunc verò confirmata per tot gentes doctrina gratiæ christianæ, confirmata etiam per omnes Christi ecclesias lectione legis & Prophetarum, quo modo hæc intelligenda, non observanda recitentur, quis

Act. 16. 3.

quis ea simulando agere voluerit, insanire: cur mihi non licet dicere, Apostolum Paulum, & alios rectè fidei christianos, tunc illa vetera sacramenta paululùm observando veraciter commendare debuisse; ne putarentur illæ propheticæ significationis observationes à piissimis patribus custoditæ, tamquam sacrilegia diabolica à posteris detestandæ? Jam enim cum venisset fides quæ priùs illis observationibus prænuntiata, post mortem & resurrectionem Domini revelata est, amiserant tamquam vitam officii sui. Verumtamen sicut defuncta corpora, necessariorum officii deducenda erant quodammodo ad sepulturam, nec simulatè, sed religiosè; non autem deserenda continuò, vel inimicorum obtrectationibus tamquam canum morsibus projicienda. Proinde nunc quisquis christianorum, quamvis sit ex judæis, similiter ea celebrare voluerit, tamquam sopitos cineres eruens, non erit pius deductor, vel bajulus corporis, sed impius sepulturæ violator.

17. Fateor sanè in eo, quod epistola continet mea, quòd ideo sacramenta judæorum Paulus celebranda suscepit, cum jam Christi esset Apostolus, ut doceret non esse perniciosam his, qui ea vellent, sicut à parentibus per legem acceperant, custodire, minùs me possuisse, *illo dumtaxat tempore, quo primùm fidei gratia revelata est*: tunc enim hoc non erat perniciosum. Progressu verò temporis ^a illæ ob-

^a Editi, *progressu verò temporis erat perniciosum, nisi illæ observationes ab omnibus christianis desererentur, ne si tunc fierent, non discernerentur* &c. At MSS. viginti carent his verbis, *erat perniciosum, nisi*. Deinde habent, *ne si tunc fieret*, id est, ne si primo illo tempore desererentur.

observationes ab omnibus christianis desererentur; ne, si tunc fieret, non discerneretur quod Deus populo suo per Moysen præcepit, ab eo quod in templis dæmoniorum spiritus immundus instituit. Proinde potiùs culpanda est negligentia mea, quia hoc non addidi, quàm objurgatio tua. Verumtamen longè antequam litteras tuas accepissem, scribens contra Faustum manichæum quomodo eundem locum, quamvis breviter explicaverim, & hoc illic non prætermiserim, & legere poterit, si non dedignetur, benignitas tua; & à carissimis nostris, per quos nunc hæc scripta misi, quomodo volueris tibi fides fiet, illud me antè dictasse: mihiq; de animo meo crede, quod coram Deo loquens, jure caritatis exposco, numquam mihi visum fuisse, etiam nunc christianos ex judæis factos, sacramenta illa vetera quolibet affectu, quolibet animo celebrare debere, aut eis ullo modo licere; ex quo illud de Paulo semper ita senserim, ex quo illius mihi litteræ innotuerunt: sicut nec tibi videtur, hoc tempore cuiquam esse simulanda ista, cum hoc fecisse Apostolos credas.

18. Proinde sicut tu è contrario loqueris, & licet reclamante, sicut scribis, mundo, libera voce pronuntias, cerimonias judæorum & perniciosas esse & mortiferas christianis; & quicumque eas observaverit, sive ex judæis, sive ex gentibus, eum in barathrum diaboli devolutum: ita ego hanc vocem tuam omninò confirmò, & addo: Quicumque eas observaverit, sive ex judæis, sive ex gentibus, non solum veraciter, verum etiam simulatè, eum in barathrum diaboli devolutum. Quid quæris amplius? Sed sicut tu simulationem Apostolorum ab hujus temporis ratione secer-

Tom. V. nis;

nis; ita ego Pauli Apostoli veracem tunc in his omnibus conversationem ab hujus temporis, quamvis minimè simulata, cerimoniarum judaicarum observatione secerno: quoniam tunc fuit approbanda, nunc detestanda. Ita quamvis legerimus: *Lex & Propheta usque ad Joannem Baptistam*; & quia propterea quærebant judæi Christum interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed & Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo; & quia gratiam pro gratia accepimus: & quoniam lex per Moysen data est, gratia autem & veritas per Jesum Christum est, daturum Deum Testamentum novum domui Juda non secundum Testamentum quod disposuit patribus eorum: non tamen arbitror ipsum Dominum fallaciter à parentibus circumcisum. Aut si hoc propter ætatem minimè prohibebat; nec illud arbitror eum dixisse fallaciter leproso, quem certè non illa per Moysen præcepta observatio, sed ipse mandaverat: *Vade & offer pro te sacrificium quod præcepit Moyses in testimonium illis.* Nec fallaciter adscendit ad diem festum, usque adeo non caussa ostentationis coram hominibus, ut non evidenter adscenderit, sed latenter.

Luc. 16. 16.
Joan. 5. 18.

Joan. 1. 16.
Ibidem 17.
Jerem. 31.
31.

Marc. 1.
44.

Joan. 7. 10.

Gal. 2. 19. At enim dixit idem Apostolus: *Ecce ego Paulus dico vobis, quia si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* Decepit ergo Timotheum, & fecit ei nihil prodesse Christum. An quia hoc fallaciter factum est, ideo non obfuit? At ipse hoc non posuit, nec ait: Si circumcidamini veraciter, sicut nec fallaciter; sed sine ulla exceptione dixit: *Si circumcidamini, Christus vobis ni-*

hil

hil proderit. Sicut ergo tu vis hîc locum dare sententiæ tuæ, ut velis subintelligi, nisi fallaciter; ita non impudenter flagito, ut etiam nos illic intelligere sinas eis dictum, *si circumcidamini*; qui propterea volebant circumcidi, quod aliter se putabant in Christo salvos esse non posse. Hoc ergo animo, hac voluntate, ista intentione quisquis tunc circumcidebatur, Christus ei nihil omninò proderat. Sicut alibi apertè dicit: *Nam si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est.* Hoc declarat & quod ipse commemorasti: *Evacuati estis à Christo. qui in lege justificamini; à gratia excidistis.* Illos itaque arguit, qui se justificari in lege credebant, non qui legitima illa in ejus honorem, à quo mandata sunt, observabant, intelligentes, & qua prænuntiandæ veritatis ratione mandata sint, & quousque debeant perdurare. Unde est illud quod ait: *Si Spiritu ducimini, non adhuc estis sub lege:* unde, velut colligis, apparet qui sub lege est non dispensativè, ut nostros putas voluisse majores, sed verè, ut ego intelligo, eum Spiritum sanctum non habere.

20. Magna mihi videtur quæstio, quid sit esse sub lege sic, quemadmodum Apostolus culpatur. Neque enim hoc eum propter circumcisionem arbitror dicere, aut illa sacrificia, quæ tunc facta à patribus, nunc à christianis non fiunt, & cetera hujusmodi; sed hoc ipsum etiam quòd lex dicit, *non concupisces* (quod fatemur certè christianos debere observare, atque evangelica maximè illustratione prædicari) Legem dicit esse sanctam, & mandatum sanctum, & justum, & bonum; deinde subjungit: *Quod ergo bonum est, mihi factum est mors?*

Gal. 2. 21.

Gal. 5. 4.

Ibid. 18.

Beda vulgatus Gal. 5.

Exod. 20.
17.
Deut. 5. 21.
Rom. 7. 7.
Ibid. 12.

- Ibid.* 13. *Absit: sed peccatum ut appareat peccatum, per bonum mihi operatum est mortem, ut fiat supra modum peccator, aut peccatum per mandatum.* Quod autem hîc dicit: Peccatum per mandatum fieri supra modum, hoc alibi ait: *Lex subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum superabundavit gratia.* Et alibi, cum superius de dispensatione gratiæ loqueretur quod ipsa justificet, velut interrogans ait: *Quid ergo lex?* Atque huic interrogationi continuò respondit: *Prævaricationis gratia posita est, donec veniret semen, cui promissum est.* Hos ergo damnabiliter dicit esse sub lege, quos reos facit lex, non implentes legem, dum non intelligendo gratiæ beneficium ad faciendam Dei præcepta, quasi de suis viribus superba elatione præsumunt. *Plenitudo enim legis caritas. Caritas verò Dei diffusa est in cordibus nostris,* non per nos ipsos, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Sed huic rei quantum satis est explicandæ, prolixior fortassè & sui proprii voluminis sermo debetur. Si ergo illud quod lex ait, *non concupisces,* si humana infirmitas gratia Dei adjuta non fuerit, sub se reum tenet, & prævaricatorem potius damnat, quàm liberat peccatorem; quantò magis illa, quæ significationis causa præcepta sunt, circumcisio, & cetera, quæ revelatione gratiæ latius innotescente necesse fuerat aboleri, justificare neminem poterant? Non tamen ideo fuerant tamquam diabolica gentium sacrilegia fugienda, etiam cum ipsa gratia jam cœperat revelari, quæ umbris talibus fuerat prænuntiata; sed permitienda paululùm, eis maximè qui ex illo populo, cui data sunt, venerant. Postea verò tamquam cum honore sepulta sunt, à christia-

tianis omnibus irreparabiliter deserenda.

21. Hoc autem, quod dicitis: "Non dispensativè, ut nostri voluere majores;" quid sibi vult, oro te? Aut enim hoc est, quod ego appello officiosum mendacium, ut hæc dispensatio sit officium velut honestè mentienti: aut quid aliud sit, omninò non video, nisi fortè, addito nomine dispensationis, fit ut mendacium non sit mendacium. Quod si absurdum est; cur ergo non apertè dicitis, officiosum mendacium defendendum? Nisi fortè nomen te movet, quia non tam usitatum est in ecclesiasticis libris vocabulum officii, quod Ambrosius noster non timuit, qui suos quosdam libros utilium præceptionum plenos, de Officiis voluit appellare. An si officiosè mentiatur quisque, culpandus est; si dispensativè approbandus? Rogo te, mentiatur ubi elegerit qui hoc putat: quia & in hoc magna quæstio est, sitne aliquando mentiri viri boni, imò viri christiani, qualibus dictum est: *Sit in ore vestro, Est, est, Non, non: ut non sub iudicio decidatis.* Et qui cum fide audiunt: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium?*

22. Sed hæc, ut dixi, & alia, & magna quæstio est: eligat quod voluerit, qui hoc existimat, ubi mentiatur: dum tamen à scribentibus auctoribus sanctarum Scripturarum, & maximè canonicarum, inconcussè credatur, & defendatur omninò abesse mendacium: ne dispensatores Christi, de quibus dictum est: *Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur;* tamquam magnum aliquid sibi fideliter didicisse videantur, pro veritatis dispensatione mentiri, cum ipsa fides in latino sermone ab eo dicatur appellata, quia fit quod dicitur. Ubi autem fit, quod

Jac. 5. 12.
Matth. 5.
37.

Ps. 5. 7.

Bed. vulg.
Gal. 2.

1. Cor. 4. 2.